

Tenigl Takács László

Normális novella legyekkel

A kis erdélyi faluban már alig éltek magyarok. Családjá a település szélén lakott egy vályogházban. Az apját vitte el előbb a Szekuritáé. Ha berúgott, mindig hangoskodott a kocsmában, végül meg is szúrta valakit, de nem lett komoly sérülés. Sok évet lehetett kapni akkor az ilyenekért. Az anyja esténként kijárt a földekre, kukoricát, krumplit hordott haza, mert a fizetése semmire se volt elég. Amikor őt is elkapták, egy nagynénit nevezett meg, hogy ő lesz a gondviselőjük, ezért a rendőrök nem akadékoskodtak a két gyerek miatt. Különben is mondták, nem nagy ügy, pár nap múlva hazajöhet. Aztán mégsem engedték haza. Rávarrtak ezt-azt, végül öt évet kapott. A nagynéni nem jött át. Talán nem is tudott róla, hogy át kéne jönnie, vagy nem kapta meg a levelet. A lelkész nyitott rájuk, mikor megtudta, mi lett a családdal. Addigra mindent megették, a konyhaasztalon ültek összebújva a paplan alatt, ritmusra lóbálták a lábuk, mondókákat fújtak és óvodai dalokat, hogy ne féljenek. Várták, hogy mi lesz.

Kérdeztem, miért szokíja a haját? Szép lenne a barna is. Mondta, a szokékra jobban buknak, messziről világít, és szerinte is jobban áll neki. A neve se volt igazi. Néha Tányának, néha Natasának hívta magát, mindenféle más neveket is kitalált, én pedig arra gondoltam, hogy bujkál a nevek között, mint az üldözött néger a letiport kukoricásban a régi, fekete-fehér filmben, amit még gyerekkoromban láttam. Két-három nap múlva árulta el, hogy Ági, és hogy ez már tényleg az igazi neve.

Azután kérdeztem, mi volt az árvaházban (ismerem én is, szép fekvésű, patinás épület). Mondta, hogy talán valami hercegnek vagy grófnak volt régen a rezidenciája. Használt ilyen szavakat. Mondtam, én úgy tudom, az az épület iskolának épült, és nagyon régóta árvaház. Bólintott, lehet, hogy igazam van, mert alig voltak benne kicsike szobák, ahol grófok meg grófnők alusznak, csak nagy,

hosszú termek a gyerekeknek. Az ágyak úgy sorakoztak a falak mellett, mint az ágyúk a régi hajókon, ahogy a fekete-fehér kalózos filmben látta. Nagy izgás-mozgás éjszaka. A nevelők a folyosókon hajkurászták őket, mert mindenki kiszökdösött pisilni, aki meg aludni próbált, a kábulatig verdeste a fejét. Álmunkban néhányan beszéltek, sirtak. Rossz alvó volt, sokáig fenn maradt. Próbálta kiszámolni a napokat, mennyi van még hátra. De már csak nagyobb korában tudta összeszorozni, hogy majdnem napra pontosan tizenkét év. Egyébként rendesek voltak vele, nem verték, volt is egy osztályfőnöke, aki nagyon szerette. Örökre akarta fogadni, de meghalt mellrákban még hetedik éves korában. Kevés és rossz volt az étel, mint mindenhol Romániában abban az időben. Akkor szokott rá a fanyar gyümölcsre. Az intézeti kertből meg a parasztok telkéről lopdosták össze, ma is jobban szereti éretlenül mint éretten-édesen. Mikor a felkelés után már beengedték a jótékony szervezeteket, a svájciak hoztak csokoládét, játékokat. Elvitték őket nyaralni is. Volt egy támogató családja. Karácsonyra egy nagy plüssigrist kapott, morgott, ha megnyomták a hasát. Aztán az egyik nagyfiú letépte a farkát, onnantól már nem érdekelte, nem játszott vele. Mondtam, én is ismerem az intézetet, de az enyém régen volt, már nem nagyon emlékszem rá. És azt is, hogy jártam feléjük, éppen az ő idejében. Sovány és vad tekintetű gyerekek csellengtek a kapu előtt. Rágót és pénzt kunyeráltak, mi meg az akkori csajommal – nagy Erdély-rajongó – almát és köménymagos kekszet osztogattunk nekik, már amit a boltokban kapni lehetett.

Az a legrosszabb odabent, hogy az ember soha nincs egyedül. Mindig egy csomóan vannak körülötte, éppolyan elhagyottak és kívültek kifelé-befelé. Soha nincs csend, harsog az ház, a diszkózcinc, nem hallatszik, és nincs is értelme a beszélgetésnek. Furcsa és éhetetlen gyümölcs terem az ilyenből,

aminek kívül a csonthéja, belül a húsa kcszerű. Ha ütök, üvegesen török, és vág kifelé, befelé, mint az obszidián. Tudja is ezt, ezért veszélyes dolgokkal edzi magát. Nyolc-tíz éves koromban megtaláltam apám egykori pisztolyát a stelázi alatt. Anyám rejtette oda egy olajos rongyba csavarva, ki tudja miért. Merthogy majdnem az összes fényképét elégette a halála után. Én meg azt játszottam, hogy mikor senki se volt otthon, beszöktem a spájzba, és a halántékomhoz szorítva felhúztam, elsütöttem újra meg újra, ahogy a régi, fekete-fehér háborús filmekben és a krimikben csinálták a végén a gonoszok. Izgalmas érzés volt. Tudtam, ez most igazi nagy rosszság, de sose fog kiderülni, így nem is kaphatok ki érte. Évekkel később a nővérem férje szétzerelte és kipucolta. Töltve volt, de annyira kikezdte már a rozsdá, hogy a kakas nem tudta kimozdítani az ütőszegét.

Egyszer játszottunk "te is csináltál olyat". Ismerkedős játék, amire összehangolódnak az emberek. Elmeséltem, hogy kicsi koromban nyáron kikapartuk a megolvadt szurkot a macskakövek közül, és azt rágeszáltunk, mint a rágógumit. Csupa fekete lett tőle a körmünk és a fogunk. Mondta, hogy eltaláltam, ők is játszottak ilyet. Én meg azt mondtam, ha sokat találkozunk, és beszélgetnénk, függetlenül a mostani dolgoktól, biztos egy csomó minden derülne ki, amit mind a ketten csináltunk egymástól függetlenül. Mondtam, fiatal koromban én is voltam nevelő a nagyothallók intézetében. Négyen állandó éjszakások. Két fiú, két lány, csupa bulis. Éjjel ránk zárták a bejárati kaput, de volt egy pótkulcs leragasztva egy borítékban, tűz csetére. Felgőzöltük, és kiszökdöstünk a zuglói kocsmákba. Néha piát csempésztünk be, és a gyerekektől elkobzott játékpisztolyokkal lövöldözösdit játszottunk a folyosókon. Üvöltöztünk, fetrengtünk, bölböltettük a magnót, de a gyerekek nem ébredtek fel, mert nem hallottak, lefekvés előtt mindeki kivette a hallókészülékét. Ezen jól nevelt, és azt mondta jó lett volna ott nevelő lenni velem.

A gyermekotthonban télen krumplit sütöttek a kazánházban. A fűtő bácsi hozta be. Kopaszodó, szemüveges, középkorú ember. Később, mikor már kikerült, egyszer visszament látogatóba, és lefeküdt nekí. Mindig lihegett utána, a mellét is megsimogatta egyszer nagylány korában, ő pedig azt gondolta, valahogy meghalálja, hogy rendes volt vele. A születésnapomon elmentünk étterembe. Elmesélte, hogy hét éves korában a húgával meg két másik lánnyal kiszöktek szedrezní az erdőbe. Elkapta őket egy ember, és azt csináltatta velük. Fenyegette őket, hogy kígyó és kés van a táskájában. Nem is ez volt a legrosszabb, hanem, hogy valahogy híre ment az otthonban, és sokáig azzal poénkodtak a nagyok, hogy az erdőben megszoptatták az elsőöket. A nagyok ezt a házban is gyakran megcsinálták a kicsikkel, és ha ellenkeztek vagy sírtak, azt mondták nekik, "ha valami bajod van, írjál haza". Ez volt náluk a szokás. Ilyen volt az életük. Ezt az esetet rajtam kívül még senkinek nem mesélte el, én vagyok az egyetlen mostani ismerőse, aki tudja. Én pedig azt mondtam, vegyünk ajándéknak, és jobb, mintha felköszöntött volna, vagy vett volna valamit.

Az intézet után sok lány csellengett Csík-szeredán, Udvarhelyen, volt, aki leköltözött a Regátba. Páran férjhez is mentek, általában idősebb emberekhez. Néha kapósak az intézeti lányok, mert azt tartják róluk, hogy beletanultak a munkába, és nincsen családjuk, aki megvédné őket, ha van valami gáz. A húga vallásos lett, kórusban énekel azóta is. Utaznak mindenfelé. Még Amerikában is felléptek, általában emigrált magyarok a közönség, székely himnusz, csinóm palkó, mindig visszatapsolják őket. Úgyhogy ő rendben van. Az apja még ült. Megkereste az anyját, kérdezte, miért nem látogatta meg soha. Közben elvált, újra férjhez ment és új gyerekei voltak a másik embertől. Idegenek. Sírdogáltak az életükön, azán eljött, és többé nem látogatta meg. Szép lány volt. Pár évig kézzel kézzel került. Egy alkalommal még az eljegyzésig is eljutott. Valahogy mégse ragadt meg schol.

Nem nagyon tudott mit kezdeni magával. Munkája sose, mindig kitarították, de pénzt nem kapott. Aztán egy napon egy bőröndnyi cuccal felszált a pesti buszra. Volt egy címe. Az illői úti lakásban középkorú nő fogadta. Egy arab pénzváltóval élt. Aránylag normálisak voltak, kapott egy kisszobát, kulcsot a lakáshoz, de elvették az útlevelet, azzal a dumával, nehogy elszökjön és elloponjon valamit. Vendégeket hívtak, és ismerkednie kellett velük. Hamar kidrűlt, hogy mire megy ki a dolog. Mondták, az ilyen lánynak biztosan van már tapasztalata. Meg a szobáért, kajáért is fizetni kell. Aztán valahogy összejött a Igor egyik haverjával, aki elvitte onnan, és a Igor-nak nem mertek visszapolágni. Két másik lánnyal kivitték Bergenbe is. Három hónapot voltak ott, aztán hazajöttek, mert nem ment az üzlet. Kérdeztem, hol van az a Bergen, mondta, hogy Hollandiában, de nem tudja pontosan, mert mindig este utaztak, és sohasem engedték, hogy a házból kimenjenek. Megnéztük együtt a Neten. Kicsike város északon. Van egy autó-múzcuma.

Kérdeztem tőle, akar-e, írjat, gyereket? Elég hülye kérdés egy fiatal lány esetében, de hát az elején sokat bémázik az ember. Mondta, hogy persze, van is egy kolléganője, aki családjában. Hétközben pénztáros a boltban, de nem tudnak kijönni belőle a két gyerekkel, mert elhagyta a férje, ezért hétvégén ő is dolgozik. Nem nagy ügy az ilyesmi, gyakran megcsúszik. A lányok sohasem tették magukat, őszintén elmondta mindenkinek, hova valósi, miért csinálja, van-e barátja, családja. Néha összefutnak a fődráznál, a piacon, a postán, eldiskurálnak a galambot etető néccel, kérdezik egymástól, nem tudsz-e munkát, egy jobb helyet? Mintha mi se történe különben. Éppen olyanok, mint a többi járőrelő. Szólt, hogy ne is próbáljam lebeszélni, minck is tenném, talán tudok neki valami állást szerezni, meg nagyon is jól ismeri ő a helyzetet. Nyilván volt már ilyen tapasztalata. Én meg azt mondtam neki, kicsit hasonlít az élete ahhoz, ahogyan írok. Ezt nem nagyon értette, de azért megkérdezte, mit írok, mondtam, hogy nem érdekes.

Elmesélt egy történetet. Egyszer vasárnap elment lövöldözni. Egy román árulta a fegyvert a piacon. Ő tudta a nyelvet, a románt meg ismerte a Igorékon keresztül. Persze a pulton csak fanyelű bicskák voltak, faragott sakkészlet, meg mindenféle ál-antik népművészeti szarság. A pisztolyt a kiserdőben próbálta ki. Nem került volna sokba, töltényekkel együtt huszonöt ezer. Igazából nem merete megvenni, csak ki akarta próbálni, hogy milyen érzés rálőni valamire.

Legtöbbször úgy kéri, ezt ő se bánja, mert nem kell nekivetközni, és gyorsan kész van az egész. Olyankor valami viccesre gondol, például mondókákra, amiket még az intézetben tanult, petőfi-sándor-gatyába-táncol-felesége-bugyiba-ügy-mennék-a-moziba-jón-a-rendőr-azt-mondja-mért-van-maga-bugyiba-beviszem-a-dutyiba, és hogy egyszer, még a betanítás idején el is kuncogta magát, mire a strici lekurvázta, „ne röhögj, csináld, hazmeg”, de nem ütötte meg, aminek örült, és amire később is nagyon vigyázott. Néha a házban dolgozik, néha az úton. Kiss busszal viszik ki őket, mindenkinek megvan a placca. Földutas, bokros békötőt, nyáron napraforgó vagy kukoricatábla, ahol el lehet bújni, nem látszik semmi az útról. Aztán a végén sorban felszedik őket, mint a stopposokat. Kérdezte, nem ciki-e, ha elmond ilyeneket, mondtam, hogy semmi baj.

Kérdeztem, mi lesz? Tudja, hogy veszélyessé válhat a dolog. Az Igorék nem teketóriáznak, ha valami gáz van, kitudódik valami, vagy ilyesmi. Hallott már lányokról, akiket elvittek és soha sem jöttek vissza, vagy akik ott fekszenek a folyó bozótos árterületén, csontjaik mélyen az agyagos iszapba kövülve, mint a szétkorhadt hajók bronzütegei, ahogy a bűváros filmben láttam. Sohasem találunk rájuk, nem megy oda senki. Veszélyes hely, még a délszláv háborúban elaknásított terület. Azt mondta, tudja, hogy baj lehet, de most még csinálja. Megegyezett az Igorékkal, hogy az őszől saját lakást bérel, függetlenül dolgozhat, csak havonta fizetni kell nekik. Aztán meg csak lesz valami más.

Pár hetes kapcsolat lett a dologból. Talán azért is, mert nem tudott kiszakadni belőlem a gátlás, nem tettem túl magam a dolgon, pedig ő mindent elmondott magáról, tisztázta előre a helyzetet. Sikertől talán, ha idejében és jobban szokom az éleést, és nem akarom megkötni a sorsát. De lehet, hogy megint csak magamra gondolok. Ő döntött. Nem akarta, hogy zűr legyen velem.

Volt azért néhány jó napunk. Az első tétova mozdulatok, ahogy először próbáltuk megérinteni egymást. Egy hétvégi kirándulás, sátorozás, ahogy éjjel hozzám bújít, mert félt az erdei neszektől, én pedig nyugtattam, hogy itt nincsenek veszélyes állatok. Kérdezte, én mitől félek, mondtam, hogy attól, egyszer majd egyedül öregszem meg, sokáig elhúzódik a halálom egy magányos, öregségszagú szobában, és már gondolkodni sem fogok, mert már gondoltam mindent, csak várom és várom, hogy mi lesz. Esett az eső, mi fennmaradtunk majdnem pirkadatig, hallgattuk, ahogyan dobol a sátorhuzaton. Reggelre kiderült az idő, kavicsokat dobáltunk Zebegénynél a Dunába, de nem fürödtünk, mert a víz még hideg volt. Azután vonatút vissza, a sínek zakatolása, csak bocsájtunk, beszélünk, közben egymásnak adogattuk a beheróvkás üveget, és nem töröltük le a száját ivás után.

Egyszer csak eltűnt. Semmi szakítás, vagy ilyesmi. Nem adott meg se címet, se telefonszámot. Néhányszor álmodtam róla. Az egyikben háború volt, fiatalon botorkált a lebombázott városban, és egy gyámoltalan fiúnak fogta a kezét. Mondta, hogy az a szerelme. Kérdeztem, minden rendben van-e?

Mondta, hogy igen. Az anyja is túlélte, ő is itt van valahol. Azután megmutattam nekik, merre találnak konzerveket az üzletek romjai alatt. Álomban az igazi nevét használta. Y-ra végződött. Talán tényleg élt egyszer feljűk valami gróf, aki az összes cselédjét magáról neveztetette el.

Néha levelezgetek szűrtő emberekkel. Muszáj a publikálás miatt. Az egyikük azt írta, hiányolja az "így kellett lennie" érzést. Talán olvasta valahol, vagy a tévében látta, mert tisztára filmszöveg. Majdnem visszaírtam: szcintem pont addig éltem az ember, míg nincs meg a komfort, hogy így kellett lennie. Aztán mégsem írtam semmit se vissza. Végül is olyan a megírt szöveg, mint az üveggolyó. Amilyen színűre tetszik, olyan színűnek tűnik, aztán ha leveszik róla, nem marad benne a szín, átlátszó, tiszta megint.

Ez a történet normális novella, a stílusa pedig elalvás előtti gondolat-beszéd. Legyek is vannak a lapokon, de ez nem zavaró, mert ki lehet bogarászni alattuk a szavakat. A sorok a gondolatok. Rajtuk túl van a tiszta papír. Más. Érinthetetlen, hófchér ragyogás. Nem hagynak rajta nyomot álomban sírások és letpirt kukoricások, magányos, öregségszagú szobákban meghalások és tétova mozdulatok. Ott már nincs miért föházkodni a számlálhatatlan napokba eloszlott ízeltlábú Nagyúrhoz bizonyos messziről-messzire futó szerelmek ügyében. Elég csak csendben maradni, várni, hogy mi lesz, és ha megkérdezi, tanúsítani neki: bizony az volt, amit mutattál, én láttam a dolgot, és megfigyeltem azt.